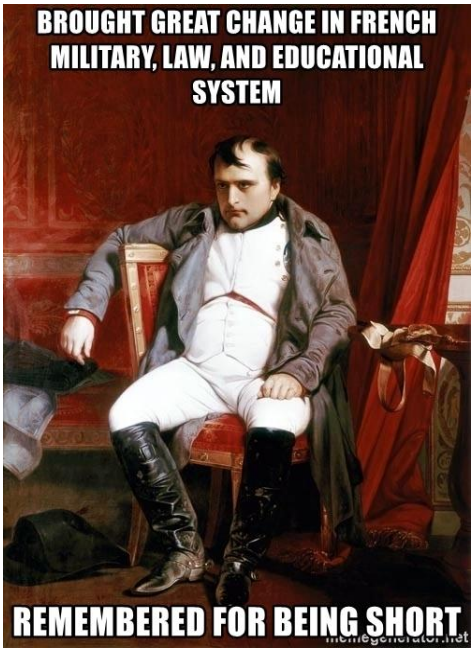
Stockholms universitet

Kursbeskrivning

Kursbeskrivning för Rättshistoria (9 hp) VT 2025

1. Allmänt om kursen

Grundkursen Rättshistoria är en obligatorisk kurs inom ramen för juristprogrammet vid Stockholms universitet. Kursen omfattar 9 högskolepoäng och läses under termin 6 (A-perioden).

1.1 Innehåll och målsättning

Den övergripande målsättningen med kursen är att ge studenten en förståelse för rättens dynamiska karaktär och särart ur ett historiskt och komparativt perspektiv. Studierna i rättshistoria ska vidare ge fördjupade insikter i rättsvetenskaplig teoribildning, juridisk metod och andra för rättsanvändning och rättsbildning relevanta metoder. Målet är att studenten ska förvärva ett medvetet förhållningssätt till frågor som rör rättens roll, funktion, utveckling och etiska kvaliteter samt juristrollens utveckling.

Närmare om kursens innehåll och målsättning
I juristutbildningen skolas studenten huvudsakligen i den juridiska respektive rättsdogmatiska metoden, d.v.s. i konsten att slå fast vad som här och nu är gällande rätt. På detta sätt

begränsas juristens perspektiv på rätten till att endast avse det som fixerats i en eller flera rättskällor. För rättshistorikern är det istället främst rättsutvecklingen – kopplingen mellan det som har varit, det som är och det som kommer att ske – som är av intresse. Detta perspektiv till på rätten brukar betecknas såsom rättsgenetiskt och det innebär att rättshistoriker i synnerhet intresserar sig för de krafter som driver rättens utveckling framåt. Ett sådant synsätt är emellertid inte oförenligt med ett intresse för den gällande rätten, då det rättshistoriska perspektivet kan ge närmare insikter i den gällande rätten och till och med ge en fingervisning om varthän utvecklingen är på väg.

I kursen Rättshistoria läggs särskild fokus på rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans utveckling. Det finns flera skäl till detta val. Rättshistorien utgör ett mycket stort forsknings- och undervisningsområde, vilket innebär att kursen måste avgränsas till de delar som bedöms vara av särskild betydelse för juristutbildningen. Med tanke på att juristutbildningen ytterst har till syfte att bibringa studenten juridiska metodkunskaper och -färdigheter, så är valet av den juridiska metodläran som föremål för den rättshistoriska analysen tämligen självklart.

Den juridiska metodläran återfinns huvudsakligen i den rättsvetenskapliga litteraturen. Det är rättsvetenskapsmännen som med utgångspunkt i sin syn på rätten och juridiken har utvecklat den juridiska metoden. Juristrollens utveckling måste således analyseras ur ett rättsvetenskapligt perspektiv, som i sin tur endast kan förstås som ett specialfall av det allmänvetenskapliga perspektivet.

I jämförelse med den materiella rätten tenderar den juridiska metodläran att förändras relativt långsamt, vilket ibland felaktigt har uppfattats som ett bevis för att juristrollen skulle vara mer eller mindre oföränderlig. I själva verket avviker dagens juridiska metod i många avseenden från det sätt på vilket jurister på 1700-talet löste juridiska problem. I kursen ges därför inblickar i juristrollens utveckling från 1700-talets början till 1900-talet. Särskild fokus är således lagd på 1800-talet då den moderna juristrollen växte fram.

Förväntade studieresultat

Kunskap och förståelse
Efter genomgången kurs förväntas studenten kunna:
- visa kunskap i och förståelse av rättsvetenskapliga och juridiska metodläror inbegripet dessa lärors historiska och teoretiska förutsättningar och
- visa kännedom om den romerska rättens struktur samt den romerskrättsliga metoden och dess påverkan på modern västerländsk rätt.

Färdighet och förmåga
Efter genomgången kurs förväntas studenten kunna:
- visa förmåga att i självständigt, kritiskt och systematiskt analysera juridiska frågeställningar och juridisk argumentation med utgångspunkt i olika historiska rättsvetenskapliga metodläror och

– inom givna tidsramar planera och författa en rättsutredning i romersk rätt samt relatera denna till svensk rätt.

Värderingsförmåga och förhållningssätt
Efter genomgången kurs förväntas studenten kunna:

– visa förmåga att, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, bedöma styrkor och svagheter i den egna argumentationen avseende frågeställningar inom kursens ämnesområde för att därigenom kunna utveckla kognitiva strategier på det aktuella kunskapsområdet och
– självständigt och kritiskt bedöma och värdera de olika metodlärornas vetenskapliga grund samt hur dessa påverkat juridiken och samhället i övrigt.

1.2 Pedagogik

Undervisningen sker i form av föreläsningar, gruppundervisning och seminarier.

Kursens pedagogiska metod bygger ytterst på det sokratiska idealet. Tanken är att läraren i dialog med studenterna ska utveckla djupare insikter i juridikens och rättsvetenskapens olika metodfrågor. Under kursens gång ska studenten uppmuntras till att i allt högre grad ta ett självständigt ansvar för sin och gruppens lärande. Slutpunkten i denna process består i de inslag av kollektiv undervisning eller medundervisning (*collective* eller *co-teaching*) som återfinns i kursens seminarieblock.

Målet med den pedagogiska dialogen och den kollektiva undervisningen är att ge studenten en förståelse för den juridiska argumentationens särart och utveckling, förmågan att använda dessa insikter i olika sammanhang samt att förmedla ett självständigt förhållningssätt till rättssystemet och juristens roll i detta system. Detta är färdigheter som man inte kan läsa eller lyssna sig till; de måste övas. Därmed krävs en aktiv inlärningsstrategi, där studentens aktiva lärande sätts i centrum. En sådan pedagogik gynnas av att studenterna under kursens gång arbetar i basgrupper. Tillsammans kan studenterna mer effektivt analysera juridiska problemställningar, väga argumentens tyngd samt pröva olika lösningsalternativ. Av detta skäl är kursen organiserad efter gruppaktiviteter, inklusive medundervisning och andra gruppuppgifter i Athena.

I kursens pedagogik ingår också s k metakognition, som syftar till att utveckla studentens förmåga att tillgodogöra sig återkoppling, korrekt bedöma styrkor och svagheter i den egna argumentationen samt undanröja eller åtminstone minimera effekterna av de identifierade svagheterna. Utgångspunkten för den metakognitiva analysen – samt all återkoppling i kursen – är kursens bedömningskriterier. Med utgångspunkt i dessa kriterier kan studenten bedöma hållbarheten i egen eller annans argumentation, d v s agera examinator. Den högskole-pedagogiska forskningen har visat att en sådan medvetenhet om förutsättningarna för sitt eget lärande höjer kvaliteten i studentens prestationer samt möjliggör lärande också efter avslutad utbildning.

2. Närmare om kursens uppbyggnad

De olika kursmomenten

Kursen innehåller två kursmoment som examineras separat, dels rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia som främst tar sikte på utvecklingen av rättens och juridikens teori och metod, dels romersk rätt som syftar till att ge inblick i ursprunget till den västerländska rättskulturen.

Närmare om kursmomenten

I. Romersk rätt
De romerska juristerna har under historiens gång beundrats inte endast för sin logiska stringens, utan även för sin förmåga att knyta an till det praktiska rättslivets behov. Deras metod att i enskilda fall koppla samman rättens teori och praxis har av senare tiders jurister betraktats som ett juridiskt ideal. Friedrich Carl von Savigny (1779 - 1861), Historiska skolans grundare, framhöll att de romerska juristernas mästerskap just bestod i att de förstod att i ett enskilt rättsfall se en allmän princip och omvänt att de förstod att levandegöra den allmänna principen i praktisk tillämpning. I denna mening har studiet av romersk rätt ett stort pedagogiskt värde. En analys av de romerska juristernas utlåtanden kan ofta lära oss mer om juridisk kreativitet och skarpsinne än moderna rättsvetenskapliga monografier. Ur denna synvinkel kan den romerska rätten tjäna som en juridikens grammatik. Den hjälper oss att komma nära svaret på frågan vad som i grunden är kännetecknande för juridiken. Kursmomentet i romersk rätt är en fördjupning och utveckling av den metod och de färdigheter som studenterna har tillgodogjort sig tidigare under utbildningen. Studiet av de romerska juristernas sätt att argumentera och lösa juridiska problem innebär ett medvetandegörande av den juridiska metodens betydelse i allmänhet. Därtill kommer att de romerska juristernas metod präglades av den romerska rättens strukturella särdrag, vilket gör att den skiljer sig från en modern juridisk metod. Detta utvecklar förmågan att inte bara analysera utan också värdera olika metoders lämplighet.

Studiet av den romerska rätten erbjuder således även ett komparativt perspektiv. Komparationen kan därvidlag sägas vara dubbel i den meningen att den rör sig på ett såväl tidsligt som rumsligt plan. Även om vissa grunder i den romerska rätten känns igen i den moderna civilrätten, uppvisar den i förhållande till den moderna rätten en rad särskiljande drag. Det innebär att studenten ställs inför en i flera hänseenden främmande rättsordning, som inte endast ger en inblick i den romerska rättens särart utan som även ger en djupare kunskap och förståelse av den moderna juridiken. I undervisningen ges därför en översikt över den romerska rätten, både allmänt om de olika rättskällorna och mer specifikt om den romerska rättens innehåll, med fokus på de s.k. klassiska romerska juristernas metod. Därtill ligger tonvikten vid mekanismer i den romerska rättens historiska utveckling, och olikheter respektive likheter med modern svensk rätt. I undervisningen i romersk rätt ingår också en introduktion till komparativ metod vid juridisk textanalys.

II. Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia

I detta kursmoment aktualiseras följande metodläror:

Klassisk naturrättslära
Denna del av kursen ska ge insikt i den juridiska metodlärans utveckling från antiken fram till 1800-talets början. Under denna långa epok var den s.k. väsensmetafysiska kunskapsteorin rådande och den gav de teoretiska förutsättningarna för den ”äldre” juridiska metodläran, den s.k. klassiska naturrättsläran. Utgångspunkten är den teoretiska filosofins (kunskapsteorins) historia från antiken till upplysningen, d.v.s. andra halvan av 1700-talet. Fokus ligger dock inte på enskilda filosofer utan istället på hur synen på kunskap och vetenskap har utvecklats över tid. Målet med studierna är att uppnå en förståelse av de olika skeendena och momenten i utvecklingen av en filosofisk grund för naturrättsläran.

Rättspositivismen
I detta kursmoment behandlas inledningsvis de kunskapsteoretiska förutsättningarna för rättspositivismen. Filosofen Immanuel Kants kritik av väsensmetafysikens kunskapsteori bildar härvidlag utgångspunkten. Därefter presenteras den kunskapsteoretiska utvecklingen inom filosofin såsom den kom till uttryck hos de s.k. efterkantianska idealisterna eller föreningsfilosoferna.

Historiska skolan
Med utgångspunkt i de kunskapsteoretiska förutsättningarna för rättspositivismen behandlas därefter den första rättspositivistiska skolbildningen i vår rättstradition, den s.k. Historiska skolan, som i hög grad har kommit att prägla den svenska juristrollens och juridiska metodlärans utveckling. Undervisningen berör inledningsvis de rådande samhällsförhållandena vid skolans uppkomst under 1800-talets första hälft. Analysen av Historiska skolans metodlära sker i ljuset av den s.k. organiska historieuppfattningen, som utgjorde grunden för dess syn på rättsbildning och rättstillämpning.

Begreppsjurisprudensen
Den Historiska skolan avlöstes så småningom av den s.k. konstruktiva eller produktiva jurisprudensen, en metodinriktning som idag är mer känd under beteckningen begreppsjurisprudens. Denna metodlära behandlas översiktligt i undervisningen och fokuserar främst på denna riktnings syn på användningen av juridiska begrepp och andra systemenheter i rättspolitiska sammanhang. Begreppsjurisprudensen strävade efter en ren juridik, frikopplad från rättens historiska element, som trots detta skulle möjliggöra utveckling av rätten.

Neonaturrätten
Det avslutande momentet i studiet av rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia kan sammanfattas under rubriken ”Kritiken av rättspositivismen”. Att diskutera alla olika alternativ till rättspositivismen som har varit aktuella under 1900-talet låter sig inte göras ens översiktligt inom ramen för undervisningen. Fokus ligger därför på det skarpaste uttrycket av denna kritik, den s.k. neonaturrätten, som kan sägas ha fått sitt genombrott i och genom de Nürnberg-tribunaler som följde på Nazitysklands fall år 1945. Neonaturrätten har därefter

kommit till uttryck bland annat i utvecklingen av ett system för säkerställande av mänskliga fri- och rättigheter.

Skriftliga och muntliga övningar

Förutom de examinatoriska momenten innehåller kursen fortlöpande moment med skriftlig och muntlig färdighetsträning, främst i form av inlämningar inför och medundervisning under seminarierna i Romersk rätt respektive Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans utveckling. Kursens Athena-sida innehåller närmare information om dessa moment.

Notera att samtliga inlämningar som görs i kursen kontrolleras för plagiering.

Obligatorier

Närvaro vid gruppundervisning och föreläsningar är i huvudsak frivillig. Det är emellertid svårt att på egen hand tillägna sig de kunskaper och färdigheter som krävs för ett godkänt resultat vid examinationen. Med tanke på ämnets svårighetsgrad finns det således anledning att rekommendera samtliga studenter att närvara vid all undervisning som erbjuds i kursen. Samtliga kursmoment syftar till att förbereda studenten inför PM-skrivning och tentamen. Följande undervisningstillfällen är dock obligatoriska:
- Kursens introduktionsföreläsning,
- Samtliga seminarier i romersk rätt samt
- Samtliga seminarier i rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia

Notera att det enligt kursplanen krävs aktiv närvaro vid såväl kursintroduktionen som seminarierna. Därmed avses att studenten, för att få tillgodoräkna sig obligatoriet, skall ha förberett sig enligt givna instruktioner och varit beredd att delta i aktiviteten.

För att fullgöra obligatoriet vid kursintroduktionen skall studenten således:
1. närvara vid introduktionsföreläsningen samt
2. genomföra ett godkänt test i Athena under denna föreläsning.

För att fullgöra obligatoriet vid seminarierna skall studenten således:
1. i sin basgrupp förbereda sig inför seminariet genom att genomföra en lärsekvens i Athena (se nedan för ytterligare information om lärsekvenser) samt
2. i sin basgrupp medundervisa tillsammans med seminarieledaren under seminariet (se nedan för ytterligare information om medundervisning).

Båda dessa moment måste vara fullgjorda för att obligatoriet skall vara godkänt. Notera att lärsekvensen skall vara slutförd senast när seminariet inleds. Båda momenten förutsätter ett verkligt grupparbete, d v s uppgifterna kan inte delas upp i olika frågeställningar och fördelas mellan gruppdeltagarna.

Dispens från närvarokravet vid introduktionsföreläsningen alternativt vid ett (1) seminarietillfälle kan meddelas vid laga förfall. Med laga förfall avses egen eller närståendes sjukdom, närståendes dödsfall eller begravning, avbrott i allmän samfärdsel och andra hinder utanför studentens kontroll. Studenten skall i sådant fall genomföra en pedagogiskt likvärdig uppgift som kompensation för frånvaron.

Dispens från obligatoriet söks hos kursadministratören.

Genomförda obligatorier är giltiga i fyra terminer exklusive innevarande termin.

Särskilt om medundervisning (co-teaching)
Medundervisning innebär helt enkelt att undervisningen sker kollektivt. Lärarkollektivet kan antingen bestå av flera professionella lärare eller av såväl lärare som studenter. I seminarierna i Rättshistoria undervisar studenterna sina kurskamrater i samarbete med seminarieledaren. Syftet med denna pedagogik är förena studentaktivering med strukturerad undervisning. Detta sker då studentgruppen – istället för att hålla en självständig presentation – för en dialog med den professionella läraren. Därmed kan seminarieledaren direkt korrigera eventuella fel i studenternas argumentation och genom frågor till gruppen strukturera undervisningen samtidigt som studenterna är aktiva genom hela undervisningstillfället. En sådan ordning har en rad fördelar. Medundervisning är ett sätt att komma tillrätta med ett vanligt problem i studentaktiverande moment, nämligen att de visserligen kan vara värdefulla för de studenter som aktiva, men är pedagogiskt ineffektiva för resten av gruppen. Dessutom har medundervisningen fördelen att samtliga deltagare i den grupp som undervisar måste ha förberett hela den uppgift som förelagts dem, då seminarieledaren kan ställa frågor till vem som helst i den undervisande basgruppen. Det går därmed inte att åka snålskjuts på övriga gruppmedlemmars arbete. Genom denna pedagogik har seminarieläraren större möjligheter att tillse att samtliga studenter får ett optimalt utbyte av seminarietillfällena.

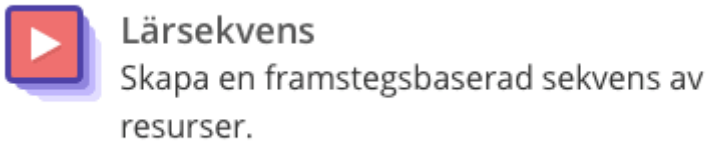
Särskilt om lärsekvenser i Athena
En lärsekvens är en form av automatiserat och strukturerat lärande. Med strukturerat lärande menas att studentens eller basgruppens arbete under kursen – också när inte någon lärare är närvarande – leds genom fortlöpande instruktioner. Det är ett således ett sätt att ur pedagogisk synvinkel optimera studenternas lärande. Högskolepedagogisk forskning har visat att ett strukturerat lärande innebär förre underkända vid examination och mindre skillnader i resultat mellan olika studentgrupper.

I kursen har vi valt att använda en automatiserad, d v s digital, form av strukturerat lärande, nämligen de s k lärsekvenserna i Athena. En lärsekvens är helt enkelt en serie digitala resurser och aktiviteter som är ordnad så att den leder studenterna mot kursens pedagogiska mål och därmed förbereder studenten inför examinationen.

I kursen förekommer två typer av lärsekvenser: Flertalet lärsekvenserna syftar till att förbereda basgruppen inför ett seminarium. Syftet med dessa lärsekvenser är att säkerställa att samtliga studenter har förberett sig på bästa sätt inför den lärarledda undervisningen. Dessa

lärsekvenser ingår således i kursens obligatoriska moment och är gruppaktiviteter, d v s alla uppgifter skall genomföras i basgruppen (sådana lärsekvenser känns igen på att de har beteckningen Förberedelse inför seminariet …). Alla inlämningar i de obligatoriska lärsekvenserna kommer att examineras och åsättas antingen godkänt eller underkänt betyg.

I kursen finns också ytterligare lärsekvenser – som återfinns i området Inför tentamen – som istället syftar till att förbereda studenten inför tentamen. Dessa är inte obligatoriska och kan genomföras individuellt av den enskilde studenten, även om också dessa lärsekvenser med fördel utförs i grupp. Denna lärsekvens innehåller automatiserad återkoppling i form av lärarsynpunkter eller goda studentsvar.

2.1 Internationella och komparativa inslag i kursen

Rättshistoria är ett utpräglat internationellt ämne. Alltsedan medeltiden har den svenska rättsutvecklingen varit underkastad kraftiga influenser från andra europeiska rättsordningar. Den katolska kyrkans universalistiska strävanden förde in Sverige i en kanoniskrättslig gemenskap som kom att bestämma den svenska rättsutvecklingen under flera hundra år. Vid sidan av den kanoniska rätten var det receptionen av den romerska rätten som medförde såväl en materiellrättslig förnyelse som ett rättsvetenskapligt betraktelsesätt. En universell juridisk litteratur, en *jurisprudentia universalis*, växte fram under den nya tiden, d.v.s. från 1500-talet, som med den aristoteliska filosofin som grund gav rättsstudiet en vetenskaplig prägel. Författarna skrev på latin, tidens lärda språk, vilket innebar att den var tillgänglig för alla jurister oavsett nationell tillhörighet. I Sverige, där den inhemska juridiska litteraturen hade en ytterst begränsad omfattning, kunde man således, i en tid när juristerna i allt högre grad professionaliserades, hämta inspiration hos utländska författare.

Under 1700-talet gick utvecklingen visserligen mot en upplösning av den gränsöverskridande jurisprudensen, den s.k. klassiska naturrättsläran, men det innebar inte att influenserna och lånen från utlandet upphörde. I Sverige etablerades under 1800-talet en ny syn på rätt och juridik, som hade sina rötter i den tyska Historiska skolan. Inflytande från tysk rättsvetenskap och lagstiftning var under århundradet så ingripande att man utan överdrift kan hävda att den spirande svenska rättsvetenskapen utgjorde en filial till den tyska. Det var vanligt att de svenska akademiska juristerna reste till Tyskland för att ta del av de senaste rönen inom sin vetenskap. Väl hemma i Sverige använde de sina erfarenheter och kunskaper om den tyska juridiken till att utforma begrepp och doktriner på företrädesvis den svenska förmögenhetsrättens område. Resultaten av deras kreativitet genomsyrar fortfarande den svenska rätten. Sammanfattningsvis kan man konstatera att en djupare förståelse av den svenska rättsutvecklingen därför är omöjlig utan ett internationellt perspektiv. I

rättshistoriekursen fokuseras därför kopplingen mellan den nationella svenska och den internationella rättsutvecklingen.

Särskilt om romersk rätt

Den romerska rätten har haft en central betydelse för den kontinentaleuropeiska obligations- och sakrätten. Även den nordiska rättsfamiljen har i sin utveckling präglats av den romerska rätten – låt vara i huvudsak förmedlad av de tyska 1800-talsjuristerna. Vidare kan man konstatera vittgående paralleller mellan den romerska rätten och den engelska *common law*-rätten. Framför allt har den romerska rättens aktionsrättsliga uppbyggnad varit förebildlig för den medeltida engelska *common law*. Spåren av de romerska influenserna är fortfarande skönjbara. Romersk rätt förmedlar, med andra ord, kunskaper som är gemensamma för en stor del av världens jurister. Elementära insikter i den romerska rättens grundläggande drag bidrar till en ökad förståelse av andra rättsordningar än den svenska.

Under senare år har den romerska rätten återigen hamnat i blickfånget för juristernas intresse. Det är särskilt den romerska rättens roll i den pågående internationaliseringen som uppmärksammas. Inte minst inom ramen för arbetet att skapa en enhetlig förmögenhetsrätt för den europeiska gemenskapen framhålls den romerska rätten som en viktig byggsten. Med hänsyn till att de två stora rättsfamiljerna – *common law* respektive *civil law* – har romerskrättsliga rötter, kan den romerska rätten spela rollen av en förmedlande punkt i harmoniseringsarbetet.

Komparation i tid och rum

Studiet av romersk rätt och den juridiska metodlärans historia inbjuder till värdefulla komparativa analyser. Genom att jämföra likheter och skillnader såväl i rummet, mellan olika nationella rättsordningar, som i tiden, genom att jämföra olika stadier av rättens historiska utveckling, når man fördjupade insikter om vilka drivkrafter som ligger bakom rättsutvecklingen. Inte minst blir rättens koppling till samhällsutvecklingen i stort tydlig.

Kursmomenten romersk rätt och rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia utgör genom sitt överbryggande av nations- och kulturgränser ett internationellt inslag i juristprogrammet.

2.2 Samverkan med det omgivande samhället

I kursen konfronteras studenten med frågor rörande rättsvetenskapens och juridikens förhållande till olika samhälleliga aspekter. Exempel på sådana genomgående temata är juristen och makten, moralen och sanningen. I kursens bidrag till den miljörättsliga strimman aktualiseras frågan om juristernas ansvar för miljön. Undervisningen i Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia avslutas med en serie föreläsningar om juristrollen och rättsstaten.

2.3 Förhållandet till andra kurser i utbildningen

Kursen i rättshistoria läses under juristprogrammets sjätte termin. Under denna termin förväntas studenten bland annat förvärva en mycket god förmåga att tillämpa och att analysera den juridiska metoden och dess utveckling, samt att bedöma konsekvenserna av dess användning. Vidare skall studenten visa mycket god förmåga att analysera rättens dynamiska karaktär och särart utifrån ett historiskt och komparativt perspektiv, samt slutligen kunna utföra en självständig, systematisk och kritisk analys av en juridisk frågeställning med beaktande av relevanta vetenskapliga, sociala och internationella aspekter. Kravet på mycket god förmåga förutsätter goda förkunskaper avseende såväl den materiella rätten som den juridiska metoden, inklusive rättskällehantering.

Kursmomentet Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia syftar till att utveckla och fördjupa av de kunskaper om juridisk metod, som studenterna tillägnat sig främst under den första terminens kurser (Juridisk introduktionskurs, Europarätt och Statsrätt). Det erbjuder samtidigt ett annat, mer analytiskt perspektiv på de förmågor och färdigheter att korrekt tillämpa juridisk metod, som studenterna övat praktiskt, bland annat i form av rättsfallsreferat, författande av promemorior och uppsatsskrivning, främst under kursen Civilrätt A. Genom en teoretisk analys av juristens metodologiska verktyg når studenten en fördjupad förståelse såväl av den gängse juridiska metoden som av juristrollen. Kunskapen fördjupas ytterligare genom att dagens rådande metoduppfattning sätts i såväl historisk som internationell relief, både genom detta kursmoments rättsgenetiska, eller utvecklingshistoriska angreppssätt, och under kursens andra huvudmoment, romersk rätt.

Momentet i romersk rätt förutsätter att studenterna har tillgodogjort sig både det materiella innehållet och de metodologiska och systematiska kunskaperna och färdigheterna från kurserna Civilrätt A, Civilrätt D och Processrätt. Vad gäller processrätten erbjuder insikterna i romersk rätt en kontrast: den för romersk rätt utmärkande frånvaron av en inre uppdelning mellan rättigheter och processrättsmedel blir begriplig först mot bakgrund av grundläggande kunskaper i modern svensk processrätt. Så till vida innebär momentet i romersk rätt en fördjupning av kunskaperna i processrätt.

De grundläggande färdigheter i komparativ metod, som studenterna förvärvat under kursen Europarätt, kommer nu att fördjupas och breddas till att omfatta inte endast förmågan till komparation mellan olika nationella rättsordningar utan även till komparation över tiden, d.v.s. mellan olika historiska rättsordningar. De komparativa inslagen belyser samtidigt också rättens historiska och samhälleliga koppling.

Det rättsgenetiska perspektiv på rätten, som presenteras inom ramen för kursen, kan beskrivas som ett av flera möjliga externa perspektiv på rätten. Det rättsgenetiska perspektivet belyser särskilt rättens dynamiska eller historiska karaktär. Tidigare under utbildningen har studenterna stiftat bekantskap med andra externa perspektiv på rätten, exempelvis under kurserna Associations- och Skatterätt (ekonomi) samt Straffrätt (kriminologi). Under den sjunde terminen kommer ytterligare externa perspektiv att läggas till det historiska, nämligen det rättsfilosofiska (Allmän rättslära) och det tekniska (Rättsinformatik).

Kursen ingår i juristprogrammets miljörättsstrimma. Under en av kursens föreläsningar behandlas en av den internationella miljörättens historiska rötter, den romerska grannelagsrätten.

3. Krav för deltagande i undervisningen

3.1 Registrering

En student som avser att läsa en kurs skall vara registrerad senast andra kursdagen.

3.2 Omregistrering

Omregistrering på kursen görs av kursadministratören.

3.3 Avregistrering

En student som av olika anledningar inte avser att läsa kursen måste avregistrera sig inom tre veckor efter kursstart. Avregistreringen görs via ditt studentkonto i Ladok. Detta är av stor vikt då du på så sätt räknas som förstagångsregistrerad när du registrerar dig nästa gång och därmed är garanterad en plats i gruppundervisningen. Sista datum för tidigt avbrott beräknas från måndagen i den vecka som kursen startar och tre veckor framåt. Sista dag är alltid en söndag.

Obs! Avregistreringar kan få konsekvenser för din rätt att erhålla studiemedel.
Kontakta CSN för mer information!

3.4 Gruppindelning

För att kunna anmäla dig till en grupp i Athena måste du vara registrerad på kursen.

De studenter som inte har läst kursen tidigare har förtur till undervisningen och får välja grupp först. Tiden för registrering anges i Athena. För omregistrerade finns det möjlighet att delta i gruppundervisningen endast i mån av plats samt efter principen "först till kvarn".

Notera att kursens pedagogiska upplägg bygger på ett intensivt basgrupparbete. Ha detta i åtanke när du väljer grupp.

4. Studieanvisningar

För kursmomentet Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia är det lämpligt att börja med att läsa kompendiet Instuderingsmaterial i Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia. I detta kompendium finner du tips om hur du bäst kan lägga upp studierna av kurslitteraturen samt instuderingsfrågor och exempel, som kan underlätta inläsningen av kurslitteraturen. Det är således tänkt att instuderingsmaterialet skall studeras i samband med läsningen av kurslitteraturen. I instuderingsmaterialet finns även beskrivningar av de filosofer och rättsvetenskapsmän som behandlas i detta kursmoment. Det saknas dock anledning att memorera några uppgifter om dessa personer.

Vi rekommenderar inte att du börjar läsa Walter Wilhelms *Den juridiska metodlärans utveckling under 1800-talet* alltför tidigt i kursen. Studiet av Wilhelms bok underlättas nämligen avsevärt av att studenten parallellt följer undervisningen i Historiska skolan.

4.1 Kurslitteratur

Kurslitteratur

Franz-Stefan Meissel - Nikolaus Benke, Romersk obligationsrätt, Stockholm 2024 (ca 440 sidor).

Peterson, Claes, *En introduktion till naturrättens historia*. Digitalt kompendium som kan laddas ned i Athena.

Wilhelm, Walter, *Den juridiska metodlärans utveckling under 1800-talet*, Stockholm 1989 (112 sidor).

Kursmaterial
Seminariematerial i Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia vt 2024 (kompendium)

Seminariematerialet är digital1 och kan laddas ned från Athena.
Innehållet kan variera över terminerna. Det rekommenderas att använda den upplaga som gäller för respektive termin.

4.2 Källmaterial

Rättshistoriskt källmaterial i form av utdrag ur doktrin, rättsfall och debattartiklar ingår i underlagen till seminarierna i såväl Romersk rätt som Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia.

4.3 Övrigt material

I planeringarna i Athena finns också lästips för den som vill veta mer. Dessa är dock helt frivilliga exkurser.

4.4 Förberedelser inför undervisningen

Förberedelser inför de olika undervisningstillfällena framgår av kursens Athena-sida. Notera att förberedelserna inför de obligatoriska momenten bedöms och måste vara godkända för att obligatoriet skall anses vara uppfyllt.

5. Examination

Notera att besparingar vid juridiska institutionen har medfört förändringar i examinationen av momentet Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia: Skrivtiden vid salsskrivningen är från och med höstterminen 2024 reducerad till tre timmar. Tentamen innehåller två essäfrågor, varav fråga 2 innefattar en metakognitiv uppgift. Vidare har en ordgräns – maximalt 1.500 ord för fråga 1 respektive 1.800 ord för fråga 2 – införts från och med vårterminen 2025.

5.1 Examinationsmoment

Examination sker genom:
- en PM-uppgift i romersk rätt och
- en skriftlig tentamen (salsskrivning) i Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia.

För att bli godkänd på kursen fordras att samtliga lärandemål för kursen är uppfyllda.

Särskilt om examinationen i Romersk rätt
Det romerskrättsliga momentet examineras i form av en PM-uppgift. När föreläsningarna och seminarierna i romersk rätt är avslutade tilldelas studenterna en uppgift. Uppgiften består i att självständigt tolka en romersk juristtext samt att göra en jämförelse mellan romerska rätt och modern svensk rätt.

Inlämningen sker i Athena och är anonym. Notera att promemorian underkastas plagiatkontroll.

Vid betygssättningen tas hänsyn till flera faktorer. För det första måste analysen av citaten vara korrekt, i meningen att det stoff du väljer att behandla och den litteratur du tar upp är relevant för förståelsen av citatens innehåll. Detsamma gäller kopplingen av citaten till en mer

allmän romerskrättslig kontext. För det andra skall framställningen vara begriplig och sammanhängande, utan överhoppade tankeled och ofullständiga resonemang. Framställningen skall vara lämpligt disponerad och språkligt korrekt. Det är med andra ord sådana krav som gäller för vilken rättsutredning eller PM som helst.

Bedömningen av promemorian sker efter följande bedömningsgrunder:
- problemformulering,
- faktakunskap,
- språkbehandling,
- disposition och argumentation samt
- självständighet och kreativitet

I kursen används ett protokoll för återkoppling, i vilken dessa bedömningsgrunder närmare preciseras:

ID	Förmågan att identifiera den eller de juridiska frågeställningar som aktualiseras i den givna romerskrättsliga texten;
FAK	Relevanta faktakunskaper i romersk rätt;
SPRÅK	Förmåga till korrekt och precis språkdräkt;
DISP	Svarets disposition, d.v.s. förmågan att föra en argumentation utan luckor, motsägelser och onödiga upprepningar;
SJÄLV	Förmågan att självständigt och kritiskt bedöma de konsekvenser och slutsatser som följer av den identifierade frågeställningen eller problemformuleringen.

PM-uppgiften bedöms enligt en fyrgradig betygsskala (U, B, Ba och AB). Det erhållna betyget sammanläggs med betyget på salstentamen i rättshistoria enligt nedan återgivna sammanvägningstabeller.

Särskilt om examinationen i Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia
Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia tenteras genom en salsskrivning som består av två (2) essäfrågor.

Ett av de förväntade studieresultaten tar sikte på studenternas förmåga till metakognitiv reflektion och detta studieresultat examineras genom en metakognitiv uppgift (se nedan för vidare information)

Bedömningen av salstentamen sker efter följande bedömningsgrunder:
- problemformulering,
- faktakunskap,
- språkbehandling,
- disposition och argumentation samt
- självständighet och kreativitet

Återkoppling
I kursen används ett protokoll för återkoppling, i vilket bedömningskriterierna preciseras:

ID	Förmågan att identifiera den eller de frågeställningar som aktualiseras, d.v.s. svarets relevans i förhållande till den aktuella frågeställningen;
FAK	Relevanta faktakunskaper i rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia;
SPRÅK	Förmåga till korrekt och precis språkdräkt;
DISP	Svarets disposition, d.v.s. förmågan att föra en argumentation utan luckor, motsägelser och onödiga upprepningar;
SJÄLV	Förmågan att självständigt och kritiskt bedöma de konsekvenser och slutsatser som följer av den identifierade frågeställningen eller problemformuleringen.

Tentamen bedöms normalt enligt en fyrgradig betygsskala (AB - U). Inlämningen är anonym.

Det slutliga betyget utgör en sammanvägning av betygen på samtliga examinationsmoment (PM-uppgift och salsskrivning). För slutbetyg fordras dessutom fullgjorda obligatorier. Såväl den romerska rätten som rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia skall ha tenterats med godkända resultat för ett godkänt betyg på kursen som helhet. Ett underkänt betyg på något av kursens delmoment kräver därför att det aktuella kursmomentet tenteras om.

Särskilt om den metakognitiva uppgiften i tentamen. Vad är metakognition?
En vanlig definition av begreppet metakognition är att det betecknar ”kunskapen om samt regleringen av de kognitiva aktiviteterna vid lärandeprocesser”. Metakognitiva färdigheter innebär att studenten är medveten om hur denne angriper ett problem, kan bedöma hur bra det går att lösa det aktuella problemet samt kan styra tankeprocesserna om de skenar iväg eller kommer in på ett ofruktbart spår.

Den metakognitiv uppgiften skiljer sig således något från den andra uppgiften i skrivningen. Utöver att besvara en given essäfråga, är uppgiften att dels beskriva hur du gick till väga för att försöka besvara frågan, dels bedöma hur väl du har lyckats med att besvara den aktuella frågan. I det förstnämnda fallet gäller det således att beskriva den tankeprocess som ligger bakom det tänkta svaret; i det sistnämnda fallet gäller det istället att bedöma resultatets, d v s svarets, styrkor och svagheter. Båda dessa uppgifter skall utföras med utgångspunkt i en bestämd måttstock; i detta fall kursens bedömningskriterier.

En sådan analys förutsätter naturligtvis att man redan har löst uppgiften och ställt upp ett ”tänkt” svar. Detta innebär att din analys måste innehålla en relativt omfattande redogörelse för ditt svar på den aktuella frågan.

Närmare om kursens bedömningskriterier
Kursens bedömningskriterier återfinns ovan. Varje bedömningskriterium ges där också en kortfattad beskrivning. Det finns dock anledning att göra några förtydliganden:

ID	Förmågan att identifiera den eller de frågeställningar som aktualiseras, d.v.s. svarets relevans i förhållande till den aktuella frågeställningen

Detta bedömningskriterium tar sikte på studentens förmåga att korrekt tolka frågetexten. Om man inte förstår frågans innebörd, så kommer svaret delvis eller i sin helhet brista i relevans. Man har helt enkelt inte svarat på den aktuella frågan. Här gäller det, som i all tolkning, att vrida och vända på de ord, satser och meningar som ingår i frågans text. Vad betyder till exempel begreppet rättsbildning? Är det något annat än lagstiftning? Kan man bilda rätt på andra sätt än genom lag? Notera att det inte går att tolka enskilda meningar i texten isolerade från texten helhet.

FAK Faktakunskaperna i rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia

Detta bedömningskriterium är ganska självklart. Det rör sig härvidlag om materiell kunskap i ämnet. Märk dock att den kunskap som avses måste vara relevant för den fråga som har identifierats (ID). Allmänna kunskaper om olika skolor ingår inte i denna bedömning.

SPRÅK Förmåga till korrekt och precis språkdräkt

Detta bedömningskriterium tar sikte på svarets språkliga form. Är begreppsanvändningen korrekt? Har studenten till exempel skiljt rätt från juridik eller rättsbildning från rättstillämpning? Är syftningar i texten klara och är satsbyggnaden korrekt? Kort sagt avser detta bedömningskriterium hur väl du har uttryckt dina tankar i skriftlig form. På denna punkt gäller det också att vara ekonomisk och inte räkna upp alla begrepp som förekommer i frågan och svaret. Fokus skall ligga på s k nyckelbegrepp, d v s sådana begrepp eller uttryck som särskilt bidrar till svarets relevans och precision.

DISP Svarets disposition, d.v.s. förmågan att föra en argumentation utan luckor, motsägelser och onödiga upprepningar

Av beskrivningen – ”förmågan att föra en argumentation utan luckor, motsägelser och onödiga upprepningar” - framgår att studenten på denna punkt skall *redovisa och kritiskt analysera* den materiella argumentation som leder fram till de slutsatser som studenten har dragit. Detta rör kärnan i allt akademiskt tänkande, då det är argumentationens (bevisningens) hållbarhet som avgör slutsatsernas tillförlitlighet. I kursen ställs de vanliga kraven på en hållbar argumentation, nämligen att den skall sakna luckor, motsägelser, cirkelresonemang och onödiga upprepningar.

SJÄLV Förmågan att självständigt och kritiskt bedöma de konsekvenser och slutsatser som följer av den identifierade frågeställningen/problemformuleringen.

Vad gäller detta bedömningskriterium så finns det anledning att understryka att de frågor som ställs i salsskrivningen i allmänhet är sådana spörsmål där inga absolut rätta eller felaktiga svar finns. Slutsatserna kommer alltid att innehålla subjektiva inslag. Bedömningen avser i så fall inte om studenten har ”tyckt” rätt eller fel, utan endast hur väl underbyggda slutsatserna är och hur långt studenten har lyckats driva sina tankegångar.

Vad skiljer ett essäsvar från en metakognitiv uppgift?

Skillnaden mellan den metakognitiva analysen och det ”normala” svaret är att du *inte bara* redovisar ditt svar på frågan, utan också beskriver tillvägagångssättet, d v s hur du nådde fram till ditt svar. Annorlunda utryckt: Du använder frågan och ditt tänkta svar såsom belägg för dina metakognitiva slutsatser, istället för som i ett vanligt svar, där den bakomliggande tankeprocessen bara i bästa fall kan ”räknas ut” och där resultaten av argumentationen utgör själva svaret. När du skall bedöma ditt svars styrkor och svagheter, gäller det istället att bedöma svarets hållbarhet med utgångspunkt i bedömningskriterierna, d.v.s. du skall agera som din egen examinator.

Varför ingår metakognition i kursen?
Det metakognitiva inslaget i kursen tjänar flera syften. Ett mål är att optimera studentens förmåga att korrekt genomföra en avancerad uppgift. I en metakognitiv analys läggs fokus på förståelse av vilket problem som skall lösas, hur detta skall ske och vilka alternativa angreppssätt som skulle kunna komma till användning. En ytterligare fördel med en metakognitiv uppgift i examinationen är att den utgör ett annat sätt att undersöka om och i hur hög grad studenten har inhämtat de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som kursen skall förmedla. Studenten får alltså en ytterligare chans att styrka att han eller hon har uppnått kursens pedagogiska mål.

5.2 Tillträde till examination

Den nivå kursen är lagd på förutsätter att du dessförinnan har förvärvat grundläggande juridiska kunskaper och färdigheter. För tillträde till undervisning och examination krävs godkända resultat i de kurser som ingår i första, andra, tredje och fjärde terminen samt godkänt resultat i Processrätt.

5.3 Anmälan till tentamen

Tentamensanmälan skall som huvudregel göras i Ladok senast 10 kalenderdagar före dag för tentamen (undantag kan behöva göras vid t.ex. röda dagar).
Anmälan till tentamen förutsätter registrering på kursen. En student som inte anmält sig kan inte beredas plats på tentamen. Alla studenter har rätt att istället för ordinarie betygsskala (AB, Ba, B och U) få betyg enligt den målrelaterade sjugradiga betygsskalan. Student som önskar betyg enligt denna skala måste dock anmäla detta till kursadministratören minst fem arbetsdagar före den skriftliga tentamen. Finns behov av extra åtgärder i samband med tentamen på grund av funktionsnedsättning skall detta anmälas till kursadministratören (se nedan under ”Funktionsnedsättning”).

5.4 Handlingar som ska medtas vid tentamen

Till tentamen skall godkänd legitimation medtas. Som godkänd legitimation räknas körkort, pass och id-kort med aktuell giltighetstid. Som godkänd legitimation räknas även högst tre

månader gammal polisanmälan som anger att tentandens id-handling är stulen eller förlorad. Även utländska identitetshandlingar godkänns, företrädesvis pass och id-kort.

5.5 Tillåtna hjälpmedel och ordningsregler

Var gärna på plats minst 15 minuter innan salstentamen startar.

Vid tentamen tillämpas olika examinationsalternativ. Information om de olika examinationsalternativen samt de ordningsregler som gäller vid tentamen finns på Juridiska institutionens hemsida. Förekomsten av otillåtna hjälpmedel, anteckningar och liknande samt brott mot ordningsreglerna kan föranleda en anmälan till universitetets disciplinnämnd. Disciplinnämnden, som leds av rektor, kan besluta om varning eller avstängning från studierna.

Vid tentamen i kursen Rättshistoria tillämpas alternativ 1.

5.6 Betygskriterier

För kursen tillämpas följande betygskriterier:

Betygskriterier enligt den fyrgradiga betygsskalan

AB (Med beröm godkänd)
Studenten rör sig obehindrat mellan de olika juridiska metodläror som behandlats under kursen. Studenten analyserar de juridiska metoderna utifrån allmän kunskapsteori och historisk kontext. Studenten förmår dessutom genomföra en självständig, kritisk och juridiskt övertygande analys av en given rättsvetenskaplig eller juridisk frågeställning, liksom att konstruera kreativa och metodologiskt koherenta argument i juridiska frågor. Studenten har en god förmåga att bedöma de praktiska konsekvenser, som följer av metodvalet. Studenten har, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, visat mycket god förmåga till metakognitiv reflektion avseende den egna prestationen.

Ba (Icke utan beröm godkänd)
Studenten uppvisar god förtrogenhet med de olika juridiska metodläror som behandlats under kursen. Studenten förmår även förklara metodernas koppling till allmän kunskapsteori, liksom till den historiska kontexten. Studenten förmår dessutom genomföra en ur ett metodologiskt perspektiv korrekt och juridiskt relevant analys av en given rättsvetenskaplig eller juridisk frågeställning. Studenten är väl införstådd med de praktiska konsekvenser som följer av metodvalet. Studenten har, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, visat god förmåga till metakognitiv reflektion avseende den egna prestationen.

B (Godkänd)

Studenten kan på ett adekvat sätt redogöra för de juridiska metodläror som behandlats under kursen. Studenten förmår även redogöra för kopplingen mellan juridisk metod, allmän kunskapsteori och historisk kontext. Studenten förmår dessutom genomföra en ur ett metodologiskt och juridiskt perspektiv godtagbar analys av en rättsvetenskaplig eller juridisk frågeställning. Studenten kan redogöra för de praktiska konsekvenser som följer av metodvalet. Studenten har, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, visat tillfredsställande förmåga till metakognitiv reflektion avseende den egna prestationen.

U (Underkänd)
Studenten saknar grundläggande färdigheter vad avser förmågan att identifiera och beskriva de juridiska metodläror som behandlats under kursen. Studenten kan inte heller redogöra för sambanden mellan juridisk metod, allmän kunskapsteori och historisk kontext. Studenten saknar förmåga att genomföra en metodologiskt och juridiskt godtagbar analys av en rättsvetenskaplig eller juridisk frågeställning. Studenten saknar grundläggande insikt i de praktiska konsekvenser som följer av metodvalet. Studenten har, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, visat bristande förmåga till metakognitiv reflektion avseende den egna prestationen.

Betygskriterier enligt den målrelaterade sjugradiga betygsskalan

A (Utmärkt)
Studenten rör sig obehindrat mellan de olika juridiska metodläror som behandlats under kursen. Studenten analyserar de juridiska metoderna utifrån allmän kunskapsteori och historisk kontext. Studenten förmår dessutom genomföra en självständig, kritisk och juridiskt övertygande analys av en given rättsvetenskaplig eller juridisk frågeställning, liksom att konstruera kreativa och metodologiskt koherenta argument i juridiska frågor. Studenten har en god förmåga att bedöma de praktiska konsekvenser, som följer av metodvalet. Studenten har, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, visat synnerligen god förmåga till metakognitiv reflektion avseende den egna prestationen.

B (Mycket bra)
Studenten uppvisar god förtrogenhet med de olika juridiska metodläror som behandlats under kursen. Studenten analyserar de juridiska metoderna utifrån allmän kunskapsteori och historisk kontext. Studenten förmår dessutom genomföra en självständig analys av en given rättsvetenskaplig eller juridisk frågeställning, liksom att konstruera metodologiskt koherenta argument i juridiska frågor. Studenten har en god förmåga att bedöma de praktiska konsekvenser, som följer av metodvalet. Studenten har, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, visat mycket god förmåga till metakognitiv reflektion avseende den egna prestationen.

C (Bra)
Studenten uppvisar god förtrogenhet med de olika juridiska metodläror som behandlats under kursen. Studenten förmår även förklara metodernas koppling till allmän kunskapsteori, liksom till den historiska kontexten. Studenten förmår dessutom genomföra en ur ett metodologiskt

perspektiv korrekt och juridiskt relevant analys av en given rättsvetenskaplig eller juridisk frågeställning. Studenten är väl införstådd med de praktiska konsekvenser som följer av metodvalet. Studenten har, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, visat god förmåga till metakognitiv reflektion avseende den egna prestationen.

D (Tillfredsställande)
Studenten kan på ett adekvat sätt redogöra för de juridiska metodläror som behandlats under kursen. Studenten har en god förmåga att redogöra för kopplingen mellan juridisk metod, allmän kunskapsteori och historisk kontext. Studenten förmår dessutom genomföra en ur ett metodologiskt och juridiskt perspektiv god analys av en rättsvetenskaplig eller juridisk frågeställning. Studenten kan redogöra för de praktiska konsekvenser som följer av metodvalet. Studenten har, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, visat förmåga till metakognitiv reflektion avseende den egna prestationen.

E (Tillräckligt)
Studenten kan på ett adekvat sätt redogöra för de juridiska metodläror som behandlats under kursen. Studenten förmår även redogöra för kopplingen mellan juridisk metod, allmän kunskapsteori och historisk kontext. Studenten förmår dessutom genomföra en ur ett metodologiskt och juridiskt perspektiv godtagbar analys av en rättsvetenskaplig eller juridisk frågeställning. Studenten kan redogöra för de praktiska konsekvenser som följer av metodvalet. Studenten har, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, visat tillfredsställande förmåga till metakognitiv reflektion avseende den egna prestationen.

Fx (Otillräckligt)
Studenten har en viss färdighet vad avser förmågan att identifiera och beskriva de juridiska metodläror som behandlats under kursen. Studenten förmår emellertid ej på ett tillfredsställande redogöra för sambanden mellan juridisk metod, allmän kunskapsteori och historisk kontext. Studenten har inte uppvisat godtagbar förmåga att genomföra en metodologisk och juridisk analys av en rättsvetenskaplig eller juridisk frågeställning. Studenten saknar grundläggande insikt i de praktiska konsekvenser som följer av metodvalet. Studenten har, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, visat bristande förmåga till metakognitiv reflektion avseende den egna prestationen.

F (Helt otillräckligt)
Studenten saknar grundläggande färdigheter vad avser förmågan att identifiera och beskriva de juridiska metodläror som behandlats under kursen. Studenten kan ej heller redogöra för sambanden mellan juridisk metod, allmän kunskapsteori och historisk kontext. Studenten saknar förmåga att genomföra en metodologiskt och juridiskt godtagbar analys av en rättsvetenskaplig eller juridisk frågeställning. Studenten saknar grundläggande insikt i de praktiska konsekvenser som följer av metodvalet. Studenten saknar, med utgångspunkt i angivna bedömningsgrunder, förmåga till metakognitiv reflektion avseende den egna prestationen.

Sammanvägning av betyg

Enligt riktlinjer fastställda av Juridiska institutionen gäller följande för sammanvägning av betyg i Rättshistoria:

I. Betygsättning av salsskrivning

Sammanvägningstabell för kursbetyg.

Moment I –III motsvarar resultatet på PM-uppgiften i Romersk rätt samt fråga 1 och 2 (metakognitiv uppgift) i salsskrivningen. Betyget på varje moment motsvarar en tredjedel av det totala kursbetyget.

Moment 1	Moment 2	Moment 3	Kursbetyg
AB	AB	AB	AB
AB	AB	Ba	AB
AB	AB	B	AB
AB	Ba	Ba	Ba
AB	Ba	B	Ba
Ba	Ba	Ba	Ba
AB	B	B	Ba
Ba	Ba	B	Ba
Ba	B	B	B
B	B	B	B

OBS! Informationen nedan avser endast omregistrerade studenter som skall omtentera något av de två momenten i salsskrivningen.

För omregistrerade studenter som skall göra om tentamen i sin helhet gäller samma som för nyregistrerade studenter (se ovan).

För de studenter som har underkänts på fråga 1 och/eller 2 vid examination före höstterminen 2024 gäller följande: Studenten skriver endast fråga 1vid tentamen. Samma tabell används som för nyregistrerade studenter.

Studenter som endast skall omtentera den metakognitiva uppgiften skriver endast fråga 2 (metakognitiv uppgift) i salsskrivningen och betygen summeras enligt följande tabeller:

Sammanvägningstabell för betyg på salsskrivning för omregistrerade studenter som skall omtentera den fråga som innefattar en metakognitiv analys

Moment I	Moment II	Moment III	Totalbetyg för salsskrivningen
AB	AB	AB	AB
AB	AB	Ba	AB
AB	AB	B	AB
AB	Ba	Ba	AB
AB	Ba	B	Ba
Ba	Ba	Ba	Ba
AB	B	B	Ba
Ba	Ba	B	Ba
Ba	B	B	B
B	B	B	B

Om något av svaren på fråga 1 – 2 i salsskrivningen skulle åsatts betyget U gäller följande:

Moment I	Moment II	Resultat
U	AB	Ba och Ba
U	Ba	B och B
U	B	U och U
U	U	U och U

Underkänt betyg på moment III, den metakognitiva uppgiften, innebär att den uppgiften måste tenteras om vid ett senare tillfälle. Skälet är att denna uppgift avser ett bestämt lärandemål i kursplanen och att samtliga lärandemål måste vara uppfyllda för att studenten skall kunna ges ett godkänt kursbetyg. Observera att

den student som blivit underkänd på den metakognitiva uppgiften inte behöver göra om resten av examinationen, om denne har godkänt resultat i övrigt.

I. Sammanvägning för betygen på salsskrivningen och PM-uppgiften i romersk rätt

Moment I – III Tentamen utgör 2/3 av kursbetyget	Moment IV PM-uppgiften utgör1/3 av kursbetyget	Kursbetyg
AB	AB	AB
AB	Ba	AB
AB	B	AB
Ba	AB	Ba
Ba	Ba	Ba
Ba	B	Ba
B	AB	Ba
B	Ba	B
B	B	B

Tentamensgenomgång
Efter att rättningen av tentamen har avslutats hålls en tentamensgenomgång, där examinator redogör för principerna bakom betygsättningen av de olika uppgifterna.

5.7 Begäran om omprövning

Begäran om omprövning lämnas på särskild blankett till kursadministratören, som finns i blankettarkivet på hemsidan. Begäran skall vara noga motiverad och en kopia på tentamen måste bifogas.

6. Funktionsnedsättning

6.1 Allmänt

Stockholms universitet erbjuder olika pedagogiska stödformer för personer med varaktiga funktionsnedsättningar. Stödet som erbjuds beror på den enskildes situation och är till för att underlätta studierna. Målet är att alla studenter skall ha en möjlighet att studera på lika villkor.

För att ta del av stödet som erbjuds måste du göra en ansökan. Detta gör du genom att logga in i systemet Nais via länk på Studentavdelningens hemsida och fylla i webbformuläret. För att fullfölja ansökan måste du bifoga ett intyg som bekräftar en varaktig funktionsnedsättning. Du hittar hemsidan via Stockholms universitet > Utbildning > Studera med funktionsnedsättning > Ansök om stöd och anpassningar.

När ansökan är mottagen kontaktas du av Studentavdelningen för att boka ett personligt möte. Du som har beviljats stöd skall sedan ta kontakt med din institutions kontaktperson och lämna in det intyg som Studentavdelningen utfärdat. Kontaktperson vid Juridiska institutionen är studierektor Viktoria Pettersson, tfn: 08-16 13 04 eller e-post: viktoria.pettersson@juridicum.su.se.

6.2 Examination vid funktionsnedsättning

Observera att du senast 3 veckor före varje examinationstillfälle måste meddela kursadministratören att examination med stöd skall genomföras så att eventuella extra åtgärder kan vidtas. Om anmälan inkommer senare kan institutionen inte garantera att examinationen kan genomföras som önskas. Observera också att tentamensanmälan skall göras på sedvanligt sätt som huvudregel senast 10 kalenderdagar före tentamen (undantag kan behöva göras vid röda dagar). Notera också att för stödåtgärder som löper över hel kurs (t.ex. anteckningshjälp) eller mer ingripande åtgärder (t.ex. dela upp tentamen) måste du i god tid men senast vid kursstart kontakta aktuell kursadministratör/amanuens och meddela att du önskar dessa stödåtgärder.

7. Studentinflytande och kursutveckling

Samtliga studenter uppmanas att fylla i en elektronisk blankett för kursvärdering i slutet av kursen. Kursvärderingen har stor betydelse för kvalitetssäkring av kursens innehåll och pedagogiska upplägg. Kursen förändras och utvecklas kontinuerligt och de synpunkter och idéer som framförs i kursvärderingen övervägs alltid noga.

Nedan följer ett utdrag ur kursrapporten för kursomgången under höstterminen 2024. Den fullständiga rapporten återfinns i planeringen *Kursvärderin*g i Athena.

Allmänt

Kursen gavs blandad. Vissa moment gavs av pedagogiska eller ekonomiska skäl förinspelade eller i Zoom.

Kursvärderingen genomfördes i Athena mellan den 9 och den 23 oktober 2024 och besvarades av 50 studenter, d v s 21 procent av förstagångsregistrerade kursdeltagare. Kursenkäten kompletterades med synpunkter från en referensgrupp.

Omdömen om enskilda lärare beaktas, men kommer inte att analyseras i denna rapport eller redovisas i sammanställningen.

Allmänna synpunkter om kursen

Lärarlaget ges generellt mycket goda vitsord.

Uppläggningen av kursens Athena-sida får viss kritik. Den tar främst sikte på valet att organisera kursinformation och -material med hjälp av Athenas planeringsmeny. Skälet bakom detta val är att planeringen – i motsats till ett mappsystem – ger en bild av kursens tematik och hur de olika aspekterna hänger samman. Den efterföljande kursen, Förvaltningsrätt med förvaltningsprocess, har av samma skäl ett liknande upplägg.

Överlag anses ämnet i sig vara intressant och frågeställningarna engagerande. Andra framhåller kursens pedagogiska upplägg – främst inspelade föreläsningar, diagnostiska test och de resurser som förbereder inför tentamen. Samtidigt riktas en del kritik mot utformningen av lärsekvenserna och det metakognitiva momentet.

Referensgruppen framhöll att det skulle vara värdefullt att som student få en översikt över momentet Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia redan i början av kursen. Redan till nästa kursomgång – vårterminen 2025 – kommer en översikt att läggas in i introduktionsföreläsningen.

Särskilt om momentet Romersk rätt

Några respondenter menade att seminarieserien i romersk rätt inte motsvarade svårighetsgraden i PM-uppgifterna. Andra kursdeltagare fann PM-uppgiften alltför omfattande och tidskrävande, trots sänkt ordgräns.

Till vårterminen 2025 införs en ny lärobok i romerskrättslig textexeges. I motsats till den tidigare läroboken – som i huvudsak är ett referensverk – tar denna bok sikte på tekniken bakom textexeges i romersk rätt samt ger en stegvis introduktion till ämnet. Den nya litteraturen kommer att medföra förändringar i detta kursmoment.

Särskilt om metakognitionens betydelse i kursen

En stor andel av respondenterna hyser förståelse för vikten av metakognitiva färdigheter för framgångsrika studier. Av juristprogrammets förväntade studieresultat framgår också att metakognition är en av de förmågor som en jurist skall ha förvärvat under sina studier. För tillfället sker detta dock bara uttryckligen i kurserna Rättshistoria och Examensarbete. Viss kritik riktas dock mot undervisningen i metakognitiv analys.

Ett flertal studenten efterfrågar tydligare instruktioner eller en mall för metakognitiva analyser. Här finns det anledning att påpeka att metakognitiv analys är en teknik för att identifiera och utföra komplexa uppgifter, som inte kan läras ut, utan som måste övas in. Den kan inte reduceras till en mekanisk tillämpning av givna instruktioner.

Det finns för närvarande tre obligatoriska övningar i metakognitiv analys i kursen: En inlämningsuppgift med återkoppling från seminarieledaren, tre inlämningsuppgifter inför seminariet *Metakognitiv analys* som kommenteras i lärsekvensen samt slutligen övningen under själva seminariet *Metakognitiv analys*. Dessutom återfinns en frivillig lärsekvens i metakognitiv analys i planeringen *Inför tentamen*. Denna frivilliga uppgift har ett facit i form av ett så kallat gott studentsvar.

Från och med höstterminen 2025 kommer den metakognitiva uppgiften att ersättas av metakognitiva kommentar på tentamens båda essäuppgifter. Det finns flera skäl till denna ändring av examinationsupplägget, men huvudsakligen syftar denna nyordning till att förbättra kvaliteten på essäsvaren i allmänhet.

Webbaserade undervisning samt digitala resurser i Athena

Kursen ges av pedagogiska skäl blandad. Det råder delade meningar om de webbaserade inslagen i undervisningen. Vissa vill absolut ha undervisning i sal, medan andra föredrar pedagogiken och flexibiliteten i webbaserad undervisning. Valet mellan salsundervisning och Zoom görs primärt av pedagogiska skäl, men också ekonomiska förutsättningar driver utvecklingen mot alltfler digitala eller webbaserade inslag. Det enda alternativet skulle vara att kraftigt dra ned på mängden undervisning i kursen, vilket knappast skulle vara till gagn för flertalet studenter.

1. *Förinspelade föreläsningar*

De förinspelade föreläsningarna förefaller vara mycket populära: Studenterna framhåller särskilt mediets flexibilitet samt möjligheten att lyssna flera gånger vid behov.

Enstaka kritiska synpunkter rörande deras tekniska kvalitet respektive omfång förekommer emellertid. Några studenter ansåg också att vissa föreläsare lade sin framställning av ämnet på en alltför avancerad nivå. De frågor som behandlas i kursen har dock inga enkla svar och resonemangen blir av nödvändighet komplexa. Ingen pedagogik kan göra dessa frågor enkla. Notera också att föreläsningarna riktar sig till studenter med olika förkunskaper och också de studenter som är särskilt intresserade av ämnet måste kunna finna intellektuella utmaningar i undervisningen, också om detta leder till att vissa resonemang blir svåra att förstå för en enskild student. De diagnostiska proven ger dock en fingervisning om vad som krävs för att framgångsrikt absolvera detta kursmoment.

I referensgruppen framhölls att föreläsningarnas längd kan utgöra ett problem; ett förslag var att dela upp föreläsningarna i kortare block om 15 – 20 minuter, för att underlätta för åhörarna att behålla koncentrationen. Högskolepedagogisk forskning förefaller bekräfta denna misstanke. Dock krävs det nya resurser för att genomföra en sådan ordning; dessförinnan avser kurslaget att lägga in en uppmaning till de studerande att ta regelbundna pauser.

2. *Diagnostiska test efter föreläsningar*

De diagnostiska testen – som är frivilliga – förefaller vara uppskattade av studenterna och används i hög utsträckning såväl i samband med föreläsningarna som inför tentamen.

Lärsekvenser såsom förberedelse inför seminarierna

Det råder delade meningar om de obligatoriska lärsekvenser som strukturerar basgruppernas förberedelse inför seminarierna. Ett flertal studenten ansåg att lärsekvensernas utformning hade försvårat uppläggningen av studierna. Andra studenter fann istället basgruppsarbetet särskilt givande och lärorikt. Det är uppenbart att studenternas inställning till kursen i hög grad styrs av hur väl basgruppsarbetet har fungerat,

En del av missnöjet med lärsekvenserna bottnar i att de förutsätter ett relativt omfattande basgruppsarbete. Detta är dock en av de pedagogiska poängerna bakom lärsekvensernas utformning. Det är nämligen i diskussionen med andra – lärare eller studenter – som studenten kan öva upp de färdigheter som krävs för att uppfylla kursens förväntade studieresultat. De lärarledda timmarna uppgår för närvarande till

knappt fem timmar i veckan, vilket inte är tillräckligt för en ändamålsenlig färdighetsträning. Basgruppsarbetet, i kombination med det strukturerade lärande som lärsekvenserna erbjuder, måste således kompensera för få lärarledda undervisningstimmar och stora studentgrupper. Det finns också anledning att påpeka att juristprogrammets avnämare - arbetsgivarna - framhåller betydelsen av team- eller grupparbete för en framgångsrik juristkarriär.

För att underlätta för studenterna att genomföra förberedelserna på ett pedagogiskt optimalt sätt kommer instruktionerna fortsättningsvis att ange exakt var gränsen går mellan individuell förberedelse och basgruppsarbete. Gränsen mellan de två stadierna i förberedelsearbetet, d.v.s. när första inlämningsuppgift skall genomföras, kommer att markeras särskilt. Det skall också framhållas att seminariematerialet är tillgängligt i kompendieform. Det är således fullt möjligt för varje enskild student att förbereda sig inför arbetet i basgruppen med inlämningsuppgifterna.

Basgruppsstorleken – grupperna hade under denna termin normalt 7 – 8 medlemmar – gör det, enligt några studenter, svårt att organisera arbetet och det står klart att vissa studenter känner sig pressade av logistiken. En respondent föreslår att basgruppsarbetet schemaläggs åt studenterna. Kursen Processrätt har goda erfarenheter av en sådan ordning och det finns anledning att överväga att följa detta exempel. Såväl i referensgruppen som i enkäten framhölls att varierande ambitionsnivåer bland medlemmarna i vissa basgrupper har givit upphov till spänningar som stör studierna.

Sedan införandet av lärsekvenser som förbereder inför seminarierna, så har den pedagogiska effekten av – och därmed nivån på – seminariediskussionerna höjts avsevärt. Det saknas således skäl att lämna förberedelserna inför obligatoriska moment till studentens fria val. Bristande förberedelser drabbar nämligen i förlängningen alla studenter.

3. *Råd och lärsekvenser inför tentamen*

De frivilliga lärsekvenser som kan användas för att förbereda studenten inför salsskrivningen kommenterades särskilt; de ansågs var en av styrkorna i kursupplägget. Tanken bakom kursupplägget är att traditionellt tentamenspluggande inte skall vara nödvändigt; om studenten har läst kurslitteraturen, aktivt deltagit i alla moment samt fortlöpande utnyttjat de digitala resurserna, så skall ”paketet” av lärsekvenser vara tillräcklig förberedelse inför salsskrivningen.

4. *Kommunikation i Athena*

Enligt kursens kommunikationspolicy skall allmänna frågor rörande kursens ämnesområden ställas i kursens diskussionsforum. En student framhöll det positiva att ha tillgång till ett fråge- och diskussionsforum; medan en annan riktade kritik mot att frågor hade lämnats obesvarade. Det måste dock framhållas att lärare, även om ambitionen är att besvara alla frågor inom rimlig tid, har andra arbetsuppgifter att sköta. Glädjande nog förekom det dock denna gång att studenter besvarade sina kursares frågor dessförinnan.

Mycket tid slösas fortfarande på att vidarebefordra e-postmeddelanden ställda till kursens funktionsadress till rätt adressat. Frågor kan och bör istället ställas direkt i Athenas meddelande- eller chattfunktion. En student beskrev möjligheten att använda chatten för att komma i kontakt med lärare och kursadministration som en av kursens styrkor.

Obligatorier och aktiv närvaro

Ett fåtal studenter riktade kritik mot kursens obligatorier. Dessa studenter önskade ett mer begränsat obligatorium; en student menade tvärtom att även gruppundervisningstillfällena borde ha varit obligatoriska.

Kritik riktades också mot kravet på aktiv närvaro vid seminarierna. En student skrev:

”Eftersom man satt på helspänn och kände att man skulle få hjärtinfarkt vilken sekund som helst blev seminarierna inte särskilt givande och lärde mig inte särskilt mycket. Jag förstår mig verkligen inte på det här att man ska ”tvinga” folk att prata - vissa lär sig bättre att bara sitta och lyssna medan andra lär sig bättra av att diskutera! Så är det bara, precis som allt annat som gör människor olika.”

Alldeles förutom att juridiska institutionen har beslutat att alla obligatorier skall förutsätta aktiv närvaro, så är denna synpunkt oroande. De högre lärandemålen – som avser olika förmågor – förutsätter övning; det inte enbart så att aktiv inlärning är mer effektiv, den är absolut nödvändig för att studenten skall kunna uppnå de förväntade studieresultaten. Referensgruppen menade att det avgörande var inte kravet på aktivitet i sig, utan att seminarieledarna är tydliga med vad som gäller inför seminarierna och vilka förväntningar som ställs på deltagarna.

En student prisade användningen av *co-teaching*. En annan menade dock att den inte alltid används som den skall under seminarierna. I stort förefaller denna pedagogik fungera bra; den utgör ett ändamålsenligt mellanting mellan rena studentpresentationer och rena föreläsningar från lärarens sida. Referensgruppen

framhöll att en god seminarieledare främst bör agera moderator, men också har uppgiften att säkerställa att de slutsatser som dras är sakligt korrekta. Detta är inte enkel balansgång, men den är nyckeln till den akademiska pedagogiken. Ett tips från referensgruppen till seminarielärarna var att en enkel inledande fråga kan bryta isen och göra det lättare för seminariedeltagarna att träda in i diskussionen.

Flera studenter ansåg att kursens fokus på juridiska ”ödesfrågor” gör kursinnehållet relevant också för nutida förhållanden och att frågorna engagerar studenterna.

Inför den aktuella kursomgången hade seminariet *Katolska kyrkan och dödsstraffet* omarbetats, så att den i högre grad än tidigare tog sikte på studenternas egen aktivitet. Detta skedde dels genom schemaläggning, där seminariets lärarledda pass varvas med basgruppernas självständiga arbete, dels genom att den uppgift som basgrupperna skall lösa är en tidigare tentamensfråga. Det självständiga arbetet förefaller att ha fungerat utmärkt – till och med bättre än det arbete som basgrupperna skall utföra inför seminarierna – vilket talar för att basgruppsarbetet möjligen bör schemaläggas. Också valet att använda en tentamensfråga som utgångspunkt för det självständiga arbetet föll väl ut, trots att seminariet ligger så tidigt i kursen att studenterna egentligen inte kan förväntas kunna besvara en sådan fråga. Det underströks också under seminariet, att frågan egentligen var en aning ”för svår” för detta stadium i de rättshistoriska studierna. Detta upplägg kommer att användas också under nästa kursomgång och sedan utvärderas.

I referensgruppen rådde delade meningar om försöket med halvgruppsseminarium (*Begreppsjurisprudens*) var lyckat eller ej; vissa studenter ansåg att *Fortune Finans*-fallet är alltför komplext för att kunna avhandlas under ett undervisningspass, andra uppskattade att få diskutera den aktuella frågeställningen i en mindre grupp.

Miljörättsstrimman

Undervisningen i miljörättshistoria – en entimmesföreläsning om den romerska grannelagsrättens utveckling till en miljörättslig princip om gränsöverskridande immissioner – förefaller fungera väl och denna tematik examineras också med jämna mellanrum. Förhoppningen är att föreläsningen fortsättningsvis kommer att kunna förlängas med ytterligare ett undervisningspass.

Uppskattad tidsåtgång för studierna i rättshistoria

Studenternas egen uppskattning av den tid som studierna har tagit i anspråk ligger under en normal 40-timmarsvecka och varierar stort. Enstaka studenter anger så låga siffror som 15 – 25 timmar. Slutsatsen är att kursen i vilket fall inte kan anses vara för omfattande, i synnerhet då resultatet av examinationen i kursen var gott.

Examination

Från och med höstterminen 2024 innehåller salsskrivningen endast två, istället för tre, frågor och skrivtiden har minskats från fyra till tre timmar. Trots att denna åtgärd innebär en något längre skrivtid för varje uppgift anser några studenter att tiden är alltför knappt utmätt. En respondent menade istället att tentamen hade ett rimligt omfång och svårighetsgrad. Inför vårterminen 2025 kommer en ordgräns att sättas för de två frågorna, sannolikt 1.500 ord för fråga 2 och 1.800 ord för fråga 2 (metakognitiv uppgift).

Kursvärderingsenkät och referensgruppen

Vårterminen 2023 inrättades en referensgrupp i grundkursen i rättshistoria. Syftet med denna form av kursvärdering var att komplettera kursenkäten, som dels sker i slutet av kursen, dels inte tillåter någon dialog mellan studenterna och lärarlaget. Fem studenter deltog i referensgruppensarbete under denna kursomgång. Gruppen möttes vid tre tillfällen, varav två under kursens gång och ett tillfälle efter tentamen. Diskussionen i gruppen var mycket givande för kurslagets arbete med kursutveckling.

På frågan om huruvida kursen borde utvärderas också genom en referensgrupp svarade de stora flertal jakande. Några studenter påpekade dock att gruppen inte nödvändigtvis är representativ för hela studentgruppen. Givet den låga svarsfrekvensen råder det dock också osäkerhet om kursenkätens representativitet; dessutom ersätter inte referensgruppens synpunkter innehållet i kursenkäten.

Det förefaller också som om en del studenter har missuppfattat kursvärderingens funktion. Studenternas synpunkter och kritik väger alltid tungt i utvecklingsarbetet, men detta innebär inte att kritik alltid föranleder ändringar i kursens uppläggning, också om den har upprepats under en längre tid. Ytterst ligger det pedagogiska ansvaret hos kurslaget och kursföreståndaren.

8. Kontaktuppgifter

Kursansvarig: Professor Marie Sandström

Kursadministratör: Gustav Innala
Telefon- och mottagningstider:
Kursadministratören kan kontaktas via telefon (08-163295). Telefon- och besökstider är tisdagar och torsdagar 13–15.
Rum: C898
E-post: rh@juridicum.su.se

I kursens Athena-sida återfinns mer detaljerad kontaktinformation samt kursens kommunikationspolicy.